

Alexandra Matz

'Je moet gewoon kiezen'

Een praktisch-theologisch onderzoek naar de *espoused theology* van oud-leden van christelijke studentenverenigingen

Universiteit

Protestantse Theologische Universiteit

Begeleiders

dr. M. van der Meulen
prof.dr. H.P. de Roest

Alexandra Matz is begin dit jaar afgestudeerd aan de Protestantse Theologische Universiteit te Groningen voor de predikantsmaster. Zij is werkzaam als studentenwerker voor IFES en hoopt binnenkort toegelaten te worden tot het ambt van predikant in de Protestantse Kerk in Nederland. | alexandra.matz@ifes.nl

Geloven ná de christelijke studentenvereniging

Over de vraag, hoe hij terugkijkt op de impact van zijn christelijke studentenvereniging op zijn geloof, hoeft Laurens – laat ik hem zo noemen – niet lang na te denken: 'Ik ben gewoon blij dat ik als niet-gelovige daar wél binnen ben gestapt. En uiteindelijk na een paar maanden erachter kwam van: 'Ja, ik geloof wel weer.'

Laurens groeit op in een gereformeerd gezin. Zijn beste vriend op de middelbare school is atheïst en stelt vragen waar Laurens' geloof niet tegen bestand is: 'Op een gegeven moment ... ja, was het gewoon weg, denk ik.' Toch wordt hij lid van een christelijke vereniging, 'om het nog één kans te geven.' Bovendien zijn de feestjes er leuk. Door de discussies tussen gelovige en niet-gelovige Bijbelkringgenoten vindt hij antwoorden op zijn eigen vragen. Ook de gesprekken met een plaatselijke predikant helpen hem verder. Laurens doet belijdenis.

Tijdens zijn studententijd gaat Laurens sporadisch naar de kerk. Inmiddels komt hij er alleen nog als vrienden trouwen. De gemeenschapszin zoals hij die in zijn thuiskerk heeft ervaren, tekent voor hem de meerwaarde van een geloofsgemeenschap, maar hij heeft er de 'effort' niet voor over om daar in een nieuwe gemeente in te investeren. Af en toe zet hij thuis een online dienst op van een dominee die 'wel oké is'. Vanuit zijn opvoeding blijft het 'stemmetje' in zijn hoofd dat het misschien niet zo hoort, 'maar voor de rest kan ik er prima voor mezelf mee leven'. Heeft het geloof de kerk nodig? Dat weet hij niet zo goed. 'Want ik ben dus achttien jaar lang elke week twee keer geweest, en dat heeft me niet heel veel verder geholpen, zeg maar.'

Het onderzoek

Laurens is één van acht oud-studenten die ik voor mijn masterscriptie heb gesproken. Zijn verhaal is tegelijkertijd bijzonder en toch ook tekenend voor christelijke *millennials*. Voor duizenden gelovige studenten in Nederland vindt deze zoektocht plaats binnen de context van een christelijke studentenvereniging – ook voor mij. Deze studentenverenigingen zijn een spil in de religieuze socialisatie van hun leden.

De (verplichte) Bijbelstudiegroep die wekelijks of om de week bij elkaar komt, vormt hier de kern van. De verenigingen spelen niet alleen in geestelijk, maar ook in sociaal opzicht een belangrijke rol voor hun leden: wonen, feesten, studeren en sporten gebeurt vaak in gezelschap van verenigingsgenoten, en dus medechristenen. In een periode waarin de studenten vaak losgeweekt raken van hun ouderlijke kerk, is de vereniging de facto de primaire geloofsgemeenschap voor haar leden. Na de studententijd wordt het beeld diffuser: sommigen vinden de weg naar een kerk, velen ook niet.

In mijn onderzoek wilde ik erachter komen hoe kerkelijke en niet-kerkelijke oud-studenten van elkaar verschillen en welke impact hun geloofsontwikkeling tijdens de studententijd heeft op hun latere kerkelijke betrokkenheid. Ik heb diepte-interviews afgenomen met acht oud-studenten tussen de 25 en de 30. Allen zijn ze lid geweest van een christelijke studentenvereniging (Navigators, GSV, Ichthus of CSFR) en identificeren ze zich als christenen. Vier van hen zijn kerkelijk betrokken en vier niet.

In eerste instantie veronderstelde ik dat kerkelijke betrokkenheid voortvloeit uit geloofsovertuigingen, ofwel: mensen geloven 'x', dus doen

zij 'y'. In de loop van mijn onderzoek kwam ik erachter dat de relatie tussenbeide complexer ligt. Allereerst omdat geloof zich nooit vormt in een vacuüm. Wat mijn respondenten geloven bepaalt of en waar ze een kerkelijk thuis vinden, maar tegelijkertijd is dit geloof mede gevormd door hun kerkelijke achtergrond en door de geloofsgemeenschappen waar ze mee in aanraking zijn gekomen gedurende hun studententijd. Bovendien zijn zowel geloofsontwikkeling als ook kerkelijke betrokkenheid onderhevig aan dezelfde invloeden, die alles te maken hebben met hun leeftijd, levensfase en boven alles de tijd waarin zij leven.

Inzichten uit de theorie

Theoloog Andrew Root typeert het huidige tijdsgewricht als een 'tijdperk van authenticiteit'. Dat houdt volgens hem nauw verband met de door socioloog Charles Taylor beschreven secularisatie en het bijbehorende transcendentieverlies. Met de Verlichting is de wereld 'onttoverd' geraakt. Mensen zien zichzelf niet langer als de speelbal van allerlei machten en krachten, maar als autonome individuen. Root wijst erop de notie geloofsontwikkeling zelf al getuigt van een (post-)modern denkbeeld. Het veronderstelt namelijk dat ieder zijn of haar eigen weg mag, of beter gezegd, moet kiezen.

Geloof is dus geen vanzelfsprekendheid, maar een keuze. Die keuze wordt bepaald door de vraag: 'Past dit bij mij?' Die focus op authenticiteit komt in de verhalen van mijn respondenten steeds weer terug. Zij hebben het over het belang van het vormen van een 'eigen mening' en het maken van een 'eigen keuze'. Keuzes rondom geloofsovertuiging en -beoefening staan dan ook onder druk: 'Draagt het bij aan wie ik ten diepste ben en wil zijn?'

Dat heeft ook impact op hoe ze naar de kerk kijken. Volgens theoloog Pete Ward leven we in een 'vloeiende tijd'. Waar identiteit vroeger gebaseerd was op het behoren tot een bepaalde groep, moet de postmoderne mens zijn of haar identiteit los van de gemeenschap verwerven. Zo verwordt de kerk tot één van vele beschikbare *lifestyle* opties, als mogelijkheid tot zelfontplooiing.

Onderzoekresultaten

Al met al worden Roots en Wards bevindingen gestaafd door de verhalen van de respondenten, met enkele kanttekeningen. Naast het streven naar authenticiteit, dat samenhangt met een mate van individualisme, geven de respondenten ook blijk van een sterk verlangen naar verbondenheid.

Relaties spelen een belangrijke rol in de geloofsontwikkeling. Zo geven vrijwel alle respondenten voorbeelden van (oudere) gesprekspartners die hun geloof hebben helpen vormen. Verder vertellen de respondenten wel degelijk over momenten van beleefde transcendentie, ofwel godservaringen.

De vraag echter of de kerk ook naar iets (of iemand) verwijst dat haar overstijgt, vinden mijn respondenten lastig te beantwoorden, of ze nu wél of niet betrokken zijn bij een kerk. Voor de meeste respondenten geldt, net als voor Laurens, dat de kerk is wat ze ervan zien: een samenkomst op zondagochtend.

Dat roept vragen op. Als de kerk in wezen niet verschilt van een voetbalvereniging of de Rotary, dan is ze – gechargeerd gezegd – alleen relevant voor mensen wier hobby toevallig het zingen van liederen en luisteren naar een toespraak op zondagochtend is.

Zo iemand is Laurens niet:

'Ik denk dat het onderaan de streep het daarop uitkomt dat ik een kerkdienst gewoon niet heel leuk vindt. En dan vraag ik me af: Ja, waarom zou ik dan wél gaan? En dat weet ik niet, eigenlijk.'

Hoe verder?

Als geloof een keuze is en de kerk een club, dan dreigen *millennials* de ontmoeting met de Ander en verbondenheid met andere gelovigen mis te lopen. Er staat dus echt iets op het spel.

In mijn scriptie formuleer ik een aantal aanzetten om hiermee om te gaan. Ze gaan primair over een nieuwe manier van kijken naar kerk-zijn en niet om het toevoegen van nog meer activiteiten om 'de jeugd' binnenboord te houden.

Zo kunnen kerken krachtige mentorgemeenschappen zijn voor jongvolwassenen. Door een plek te zijn waar verhalen worden verteld en gehoord kunnen zij het voor mensen mogelijk maken om hun individuele levens verbinden aan Gods verhaal.

Als jonge gelovige, als toekomstig predikant en als studentenwerker hoop ik hieraan bij te dragen. Zo starten we in Groningen binnenkort met de 'Bijna Burgercursus', een reeks avonden voor (bijna) afgestudeerden, waarbij het gaat over geloven na de vereniging.

Literatuur

- Root, A. (2017). *Faith formation in a secular age: Responding to the church's obsession with youthfulness*. Ada, MI: Baker Academic.
- Ward, P. (2005). *Liquid church* (4^e druk). Milton Keynes, UK: Paternoster Press.
- Perrin, R. (2020). *Changing Shape: The Faith Lives of Millennials*. London: SCM Press.